

УДК 316.25

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/VSO.2023.17.08>

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНА ТЕОРІЯ ЕТНІЧНОСТІ

Андрій Мельников

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

E-mail: a_melnikov@knu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-5030>

У статті здійснено концептуалізацію екзистенціальної теорії етнічності, яка пропонує новий підхід до аналізу етнічних явищ через призму екзистенціальної соціології. Розкрито методологічні принципи екзистенціальної парадигми, зокрема суб'єктивний реалізм, ситуаційний аналіз, сенсуалізм, тоталізм, індуктивізм і теоретичний мінімалізм, що дозволяють глибше зрозуміти феномени етнічної ідентичності та колективного досвіду. Визначено ключові аналітичні категорії: соціальна автентичність, світоглядні орієнтації (ціннісні ієрархії, життєві стратегії), негативний колективний досвід (страждання, смерть) та екзистенційний вибір.

Особливу увагу приділено поняттям ситуаційної та повсякденної етнічності, які розглядаються як інструменти для вивчення етнічного досвіду та автентичності в контекстах глобалізації, міжетнічних відносин, солідарності та дискримінації. Автор акцентує на важливості емпіричної перевірки теоретичних положень через якісні методи дослідження, такі як включене спостереження та глибинне інтерв'ю. У статті також висвітлено зв'язок між екзистенційними ризиками для етнонаціональних спільнот та їхньою онтологічною безпекою.

Розглянуто приклади застосування екзистенціального підходу до аналізу граничних ситуацій — міжетнічних конфліктів, геноциду, а також впливу цих явищ на формування життєвих стратегій та цінностей етнічних спільнот. Автор підкреслює значення колективного вибору у визначенні соціальної автентичності в умовах кризових ситуацій. Запропоновано перспективи подальших досліджень у напрямі реконструкції глибинних смислів етнічної свідомості через аналіз сакральних і світоглядних основ етнічної культури.

Ключові слова: екзистенціальна соціологія, етнічність, соціальна автентичність, світоглядні орієнтації, екзистенційний вибір, повсякденна етнічність, екзистенційний ризик.

@ А. Мельников

У сучасній соціології поступово набуває актуальності екзистенціальний підхід у дослідженнях етнічності. Цей підхід почав формуватися у контексті посилення соціологічних рефлексій щодо процесів «етнічного ренесансу» наприкінці минулого століття, які остаточно продемонстрували неспроможність інтерпретацій етнічності як лише атавістичної соціальної сили що має зникнути у подальшому розвитку глобалізованого суспільства. Взаємна увага екзистенціальної перспективи та соціології етнічності сприяла міждисциплінарному діалогу та виникненню відповідних концептуальних розробок. Проте акумуляція таких розробок потребує ще більш масштабних генералізацій, що мають сягнути рівня відносно самостійної теорії, а саме — екзистенціальної теорії етнічності.

Застосування різних ідей екзистенціалізму у вивченні етнічних явищ і процесів дозволяє виокремити низку провідних тематичних напрямів, серед яких проблематика ризиків та загроз існування етнічних спільнот (М. Воль, Н. Бренскомбі, С. Рейзен, Г. Гіршбергер, Т. Аін-Дор, Б. Лейднер, Т. Сагуй, У. Абулоф), міжетнічних конфліктів і геноциду (О. Оєшиле, Я. Калакура, А. Козицький), постнаціональної, мульти- та етнокультурної ідентичностей (М. Матустік, В. Віверо, С. Дженкінс, П. Боскі, К. Струс, Е. Тлага), глобалізації та міжнаціональних відносин (Г. Сандерсон, А. Леві), «екзистенціального націоналізму» (Е. Кнот, Г. О'Двайер). Серед впливових представників екзистенціальної соціології найбільш наближеними до аналізу проблематики етнічності можна вважати Е. Тиріак'яна, який намагався розвинути екзистенціально-феноменологічну концепцію етнонаціональних процесів. Також необхідно відзначити С. Лаймена та його спроби розробки нового підходу до етнорасових феноменів у перспективі «соціології абсурду». Водночас, етнорасова проблематика була актуалізована у межах так званого «чорного екзистенціалізму», спрямованого на вивчення стратегій колективного самозбереження дискримінованих соціальних спільнот (Л. Гордон, К. Семмес). Попри наявну потребу впорядкування певної фрагментарності рефлексій щодо екзистенційних аспектів етнічності досі не було здійснено їх теоретичну систематизацію та концептуалізацію, що визначило головну мету представленої статті.

У загальному теоретико-методологічному плані екзистенціальний аналіз етнічності спирається на низку відносно сталих парадигмальних положень [4]. Насамперед це позиція суб'єктивного реалізму за якої прояви етнічності розглядаються переважно як феномени що сприймаються «від першої особи» (first-person perspective) та є «реляційними» (К. Маннгейм) у своїй основі. Провідною вважається роль конкретних контекстуальних чинників у інтерпретації смислових характеристик етнічності. Така форма ситуаційного аналізу [19] передбачає фокусування на варіативності етнічних феноменів та їх залежності від конкретних

просторово-часових і суб'єктних параметрів. «Ситуаційна етнічність» [20] поєднує у собі соціоструктурні та когнітивні (перцептивні) компоненти, перші з яких можуть бути визначені як трансситуаційні параметри досвіду, що мають надіндивідуальний та примусовий характер (наприклад, етнічна аскрипція або об'єктивований зміст етнічної культури). Не менш важливими є методологічні принципи сенсуальності та тотальності. Сенсуалізм і стратегія «сенсорних студій» полягає у розкритті відчуттєвих вимірів етнічності (візуальність, аудіальність, тактильність тощо), аналізі почуттів, емоцій та психічних станів як досвідних, власне «емпіричних» або «експерієнтальних» засад етнічної свідомості. Позиція тоталізму відбиває інтегральний підхід до структури колективного досвіду етнічних спільнот, намагання реконструкції повноти переживання соціальної реальності, єдності ментальних, емоційних та діяльнісних елементів. Це також спроба цілісного охоплення смислової морфології суспільного життя, дослідження «тотальних соціальних фактів» (М. Мосс), світоглядних цінностей та граничних сенсів етнічної картини світу. Нарешті, індуктивізм та теоретичний мінімалізм екзистенціальної соціології етнічності наближені до загальнонаукового розуміння висхідної логіки пізнання. Передусім, дані положення передбачають «онтологізацію етнічності», тобто зниження ступеня абстрактності теоретичних конструктів у поєднанні з підходом «повільної науки» (slow science). Специфічна спроба застосування «леза Оккама» у вивченні етнічності сприяла формуванню так званої «інфрасоціологічної» оптики, сутність якої полягає у переході від мікросоціального рівня аналізу до найглибших і найдетальніших дескрипцій етнічної реальності (лайфлогінг, похвилинний аналіз досвіду та ін.).

У вимірі якісної емпіричної методології екзистенційна соціологія етнічності співпадає з низкою інших мікросоціологій — символічним інтеракціонізмом, обґрунтованою теорією, етнометодологією. Ці різні напрями мають спільні дослідницькі положення, основними з яких є фокусування на безпосередньому контексті соціальної взаємодії та конструюванні соціальних смислів у повсякденних ситуаціях, з опорою на поняття особистості (self), ідентичності та спільноти. Дослідження зазвичай передбачають застосування методів включеного спостереження та глибинного інтерв'ю. Основне значення мають ті сенси, які надають повсякденним ситуаціям самі учасники взаємодії. Також має місце дослідницька сенситивність щодо мінливих, динамічних умов соціального життя.

Парадигмальні положення екзистенціальної соціології формувались з орієнтацією на певне предметне поле, що описується за допомогою аналітичних категорій автентичності, світоглядних орієнтацій, негативного соціального досвіду та екзистенційного вибору. Ці категорії забезпечують початкове теоретичне впорядкування екзистенційних аспектів етнічності, а також вказують на такі перспективи її подальшого вивчення, як розкриття сутності етнічної автентичності

через розгляд колективних практик солідаризації та інституційних механізмів комеморації, опис етнічних чинників екзистенційного вибору, або визначення ролі етнічної культури у формуванні життєвих стратегій особистості та конструюванні соціальної реальності.

Характерним напрямом застосування наведених аналітичних категорій можна вважати дослідження екзистенційного вибору та зміни глибинних смислових структур у граничних ситуаціях міжетнічних конфліктів та геноциду. Так, група українських дослідників окреслила ключові аспекти досвіду Голодомору, які охоплюють свободу морального вибору між добром і злом, життям та смертю, що маніфестують ступінь етнічної автентичності в екстремальних умовах серед різних соціальних категорій (жінки та чоловіки, літні люди і діти, групи супротиву, реєстратори смертності тощо) [1]. Зазначається, що екзистенційний вибір – «це не лише вибір життєвої стратегії, ролі, яку людина збирається відігравати у суспільстві, місця, в якому вона має намір опинитися на своєму життєвому шляху, але й постійні пошуки моральних цінностей і орієнтирів. Той вибір, який особа вчиняє у найважливіші моменти свого життя, є справжнім самовизначенням, яке, власне, й робить людську істоту суверенним носієм сумління і людської гідності» [2, с. 21]. Через призму даної дефініції етнічну автентичність можна трактувати як ступінь соціальної солідарності та стійкості ціннісно смислових структур етнічної свідомості у граничних ситуаціях.

З 1960-х років здійснювались спроби адаптації ідей В. Франкла до аналізу геноциду, війн та інших критичних етносоціальних контекстів. Найбільшого поширення отримало його поняття «екзистенційний вакуум», яке позначило стани граничної смислової порожнечі, що спостерігались у в'язнів нацистських концентраційних таборів під час Голокосту. Це поняття було застосовано у багатьох соціально-психологічних і мікросоціологічних дослідженнях світогляду та смисложиттєвих орієнтацій з використанням таких вимірювальних інструментів, як тест «Ціль в житті» (Дж. Крамбо, Л. Махолік). Роботи Франкла, зокрема книга «Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі» (1946), з описом його власного досвіду граничної ситуації геноциду, використовуються як концептуальна основа для методологічної стратегії що може бути названа «екзистенціальною автоетнографією». Дана стратегія спирається на модель особистості, яка складається з трьох базових елементів — диспозицій (природні таланти та обмеження), ситуацій (зовнішні обставини) та позицій (свобода вибору відношення щодо диспозицій та ситуацій). Ідіографічність та суб'єктивність автоетнографічної перспективи компенсується підходом колективної автоетнографії, за якого невелика група дослідників здійснює польове дослідження певного соціального феномену (аналог тріангуляції за Н. Дензіном). Унікальні перспективи різних дослідників пояснюються через поняття вимірної онтології, згідно якого індивідуальні форми сприйняття об'єктів не відбивають їх

онтологічної повноти та можуть суперечити одна одній.

Американський дослідник У. Абулоф запропонував щодо проблематики екзистенційних ризиків для етнонаціональних спільнот використовувати поняття «малих народів» (small people), з метою підкреслення феномену екзистенційної невизначеності, що пов'язана з нестійкими етнічними ідентичностями, усвідомленням власної незахищеності та відсутністю відчуття етнічного минулого та національного майбутнього [6]. Прикладами таких народів вважаються ізраїльські євреї, які більше стурбовані своїм національним майбутнім, та франко-канадці (квебекці), які мають фрагментовані етнічні ідентичності. Етнічність, у такій перспективі, інтерпретується як певний соціальний фрейм, що надає спільноті сенси безперервного, «вічного» існування, які пом'якшують гостре індивідуальне відчуття смертності (майбутнє) та забезпечують стійкий позитивний стан вкоріненості (минуле). Таким чином, окреслюється зв'язок між фундаментальною потребою етнічної та соціальної приналежності з онтологічною безпекою, смисложиттєвими атитудами та світоглядними цінностями. У широкому ракурсі поняття екзистенційних ризиків вказує на ситуації стійкої загрози існування невеликих етносів, етнічних груп, меншин і субетносів, що виникає переважно з боку значно більших або титульних етносів.

Складне поняття етнічної автентичності нерідко застосовується щодо поверхневих дескрипцій самобутності та колоритності етнічних звичаїв і традицій (етнічна кухня, етнічні фестивалі тощо) [10; 18]. Проте, оскільки ключова настанова екзистенціальної соціології передбачає фокусування на глибинних вимірах соціальної реальності та їх «насиченому описі», етнічна автентичність підлягає теоретичній реконструкції через пошук сакральних та світоглядних засад народної культури. Одним з перших на подібний характер зв'язку між глибинними та поверхневими рівнями суспільного життя вказував Е. Тиріак'ян [23]. Він вважав, що необхідно концентрувати увагу на розгляді соціальної екзистенції як проєкції індивідуальних модусів існування та інтерпретувати соціальну солідарність і аномію як макро-прояви персоналізованих станів автентичності та неавтентичності, зокрема — як певні форми реакції на критичні ситуації (катастрофи, революції, війни). Ідея розгляду критичних ситуацій як індикаторів ступеня соціальної автентичності вбачається потенційно релевантною щодо сучасного українського суспільства, зокрема через нові емпіричні дані (лютий 2023 р.), які демонструють кардинальне зниження індексу аномії з 72 до 48% за рік повномасштабної війни [3]. Іншою ілюстрацією, за Тиріак'яном, може слугувати ніщечанське поняття стереотипу як неавтентичного модусу об'єктивованої, реїфікованої орієнтації щодо Іншого. Така орієнтація має спільні характеристики з феноменами етнічної стигматизації, ксенофобії, етноцентризму.

© Мікула А.І., 2022

Сутнісними аспектами етнічної автентичності можна вважати дистанції між приватними (неформальними) та публічними (формальними) рівнями існування етнічних спільнот, а також ступінь конгруентності внутрішнього Я (I) і його зовнішніх соціальних репрезентацій (me), що піддаються ризику деперсоналізації та дегуманізації, наприклад, в результаті дискримінації або міграції та адаптації в іншому соціокультурному середовищі. Зберігається фундаментальне прагнення екзистенціальної парадигми дотримуватись своєї початкової гуманістичної позиції, що простежується від класичного ототожнення екзистенціалізму та гуманізму [5] до сучасної перспективи «критичного гуманізму» [21], яка спрямована на викриття хибних і деструктивних змістів соціального життя. З урахуванням даної позиції стверджується, що в тих ситуаціях, в яких публічні етнічні дискурси спотворюють соціальну дійсність через засоби пропаганди, симуляції та маніпуляції суспільною свідомістю, а фактичні повсякденні практики не відповідають декларованим цінностям, ступінь етнічної неавтентичності (аномії) буде зростати.

Останнім часом було опубліковано низку фундаментальних колективних праць, які окреслюють головні вектори досліджень проблематики автентичності [25-26]. Для екзистенціальної соціології етнічності найбільш важливими серед таких векторів є аналіз співвідношення автентичності та ідентичності, розрізнення індивідуальних і соціальних форм автентичності, вивчення процесів автентифікації, «погодження» (negotiation) автентичності та «роботи над автентичністю» (authenticity work) як практик щодо її здобуття, підтримки або відновлення, використання автентичності як критерію соціальної диференціації та конфліктогенної демаркації «справжніх» і «несправжніх» етнофорів і носіїв етнічної культури. Вивчається зв'язок між автентичністю, демократичною організацією етнічного життя та інтернальним типом особистості, що протиставляється неавтентичності авторитарних спільнот, в яких переважає колективна екстернальна настанова (фр. *mauvaise foi* — «самообман», за Сартром). Водночас, вплив етнополітичних чинників значною мірою ґрунтується на визнанні або запереченні автохтонності певних етнічних груп, а також на інституціоналізації процедур визначення етнічної приналежності, зокрема у випадках репатріації або політики іредентизму. Інтерес викликає деталізація процесів етнічної самоідентифікації індивідів і впливу на ці процеси різних агентів соціалізації. У даному випадку, співвідношення процесів ідентифікації та автентифікації може бути здійснено у межах концепції «екзистенційного Я», за якої екзистенція інтерпретується як конкретна суб'єктивність — динамічне, досвідне або сенсорне ядро особистості [17].

Все частіше фіксується так званий «парадокс автентичності» [12; 14; 22; 24] або її трансформація у стан «пост-автентичності» [9] в умовах сучасного глобалізованого суспільства. Етнічність поступово змінюється та розчиняється у процесах культурної дифузії, виникають комплексні субкультурні кластери, що зберігають лише фрагменти певних етнічних практик у нових конфігураціях

(вестернізація та істернізація, глокалізація тощо). З іншого боку, парадоксальність автентичності відбивається у стійкості намагань зберегти оригінальність етнічних культур, у той час як сама ця оригінальність може бути міфологічною, сконструйованою або «уявною». У розповсюдженні «політики автентичності», як протипази симуляційним тенденціям розвитку цифрового постмодерного суспільства, несподівано виникає загроза ідеологічного контролю за «істинними» визначеннями соціетальної ситуації та відповідними наслідками цих визначень (теорема Томаса). У більш символічному сенсі парадоксальність полягає в тому, що чим більше інституційних зусиль прикладається щодо спрямованого, контрольованого відтворення етнічної автентичності, тим меншою стає вірогідність досягнення цієї мети.

Окрему увагу необхідно звернути на проблематику «повсякденної етнічності». Для екзистенціальної соціології повсякденне життя виступає конститутивним соціальним локусом або структуротворним онтологічним виміром, поза яким не існує суспільна реальність. У розгляді етнічності, підкреслення її повсякденних характеристик вказує на атрибутивність досвідних, власне екзистенційних параметрів. У такому розумінні, повсякденна етнічність є модусом конкретної інтерсуб'єктивності, що існує як синхронне переживання «тут-і-тепер» для етнофорів і етнічних спільнот. Цей модус поєднує матеріалізовані та ментальні маркери, прояви етнічності в її досвідних формах. До таких маркерів можна віднести артефакти етнічної культури, мовні практики та процеси етнічної ідентифікації, фенотипічні ознаки етнічних груп, народний фольклор, побут, вестиментарні коди, звичаї та традиції тощо. Визначення того, яким чином ці маркери утілені у структуру конкретного досвіду є ключовим для розкриття базових сенсів етнічної свідомості та розуміння повсякденної етнічності як живої тотальності. Це також прагнення відповісти на запитання про те, що безпосередньо означає бути етнофором у певних соціальних контекстах та що є онтологічною основою «проживання» етнічності (наприклад, українськості, німецькості або англійськості). Відповідь на дане запитання охоплює розкриття на лише явно артикульованих маркерів етнічності, що швидко усвідомлюються та розпізнаються як такі учасниками повсякденних соціальних взаємодій, але й латентної етнічності як напівсвідомого феномену, який радше інтуїтивно відчувається у формі «особистісного знання» (М. Полані), «фонових очікувань» (Г. Гарфінкель) та здорового глузду, ніж раціонально осмислюється і вербалізується.

Низка сучасних фахівців сприяли закріпленню поняття повсякденної етнічності у соціологічному лексиконі. Зокрема, Р. Брубейкер концептуально розширив це поняття та застосував його на емпіричному рівні щодо дослідження конструювання етнічності серед румуномовної більшості і угорськомовної

меншості міста Клуж [11]. Він схожим чином зазначає, що у повсякденних контекстах етнічність існує як певна інтерналізована структура колективної свідомості, детермінована мовними формами, проте важливим також є й врахування її матеріальної інфраструктури. Інший сучасний фахівець, К. Карнер, поєднує у своїх дослідженнях теоретичний аналіз та метод кейс-стаді (мандрівники, Південно-Азійська діаспора, сучасна Австрія, міграційні потоки до Європи) [15]. На його думку, повсякденна етнічність має «дуальний характер», оскільки одночасно здійснює функції політичного інструменту ексклюзії, але також є джерелом солідарності та продукування сенсів соціальної реальності. Етнічність відтворюється на перетині системних відношень культури, влади, ідентичності та обумовлюється історичним і соціально-економічним контекстами.

Декілька евристичних концептів для осмислення впливу етнічності на формування життєвих стратегій та біографії особистості було представлено у межах новітньої «теорії екзистенції» [8]. Сутність цієї теорії полягає у допущенні про те, що індивідуальне життя організується навколо обмеженої сукупності екзистенційних «віх» (milestones), які закріплюються у культурі, транслуються наступним поколінням у виді експектацій щодо життєвого ідеалу (вчасне здобуття освіти, початок та завершення професійної діяльності, створення сім'ї, міграція тощо) і утворюють певну ціннісну систему або «екзистенційну драбину». Первинне дослідницьке завдання, пов'язане з подальшою адаптацією цієї теорії у контексті етносоціологічної перспективи полягає у розкритті механізмів інтеріоризації та екстеріоризації етнічності, перетворення її ціннісного змісту на персоналізовані життєві проекти. Наприклад, в етнорелігійному вимірі це ціннісний зміст різних сакральних практик, таких як таїнство Хрещення або Хадж (паломництво до Мекки), що є екзистенційними віхами та структурними складовими біографій. Ритуальна репрезентація є характерною для символізації віх та їх наповнення смислами, які відповідають етнічній картині світу. Таким чином, віхи стають вузловими елементами світогляду або мережі граничних суб'єктивних смислів та підпорядковують значення нижчих, інструментальних рівнів життєдіяльності. Віхи здатні набувати форми взаємовиключних альтернатив екзистенційного вибору, а також залежать від різних чинників соціальної стратифікації.

Описана теорія екзистенції перекликається з сучасними концепціями інтерсекційності, що дозволяють фіксувати комплексні системи дискримінації та взаємозв'язки етнічності з іншими чинниками соціальних нерівностей. Цей суттєвий аспект найбільш лаконічно репрезентує наступна теза: «звернення до репресивного та емансипаційного потенціалу екзистенційних віх може допомогти краще зрозуміти, коли і як організована опозиція до екзистенційних віх акумулюється до точки ініціювання ширших соціальних змін, тим самим поєднуючи мікросоціальне (відчуття самоті) з макросоціальним (політичні зміни, правова реформа)» [8, с. 17]. Також, спроби емпіричного застосування теорії екзистенції демонструють певний потенціал у сфері дослідження міграцій,

зокрема щодо етнічного виміру цих процесів та проблеми прекарного стану мігрантів, обмеженості їх життєвих проєктів.

У підсумку необхідно зазначити, що представлена інтерпретація евристичних можливостей екзистенційної теорії етнічності лише окреслює її найзагальніші контури та має бути зведена до рівня ще більш масштабної та структурованої концептуалізації. На поточному ж етапі оптимальним підходом до її розвитку можна вважати подальше використання основних методологічних принципів і категорій екзистенційної парадигми. Це принципи суб'єктивного реалізму, ситуаційного аналізу, сенсуалізму, тоталізму, індуктивізму, теоретичного мінімалізму, та категорії соціальної автентичності, світоглядних орієнтацій (смісложиттєві атитюди, ціннісні ієрархії, життєві стратегії тощо), негативного колективного досвіду (передусім — проблематика страждання та смерті) і екзистенційного вибору як елементу послідовності свобода-вибір-відповідальність.

У результаті поєднання екзистенційної парадигми та теорії етнічності утворюється новітня спеціалізована термінологія, до переліку якої потрібно віднести поняття ситуаційної і повсякденної етнічності, етнічного досвіду та етнічної автентичності. Найчастіше ці неологізми застосовуються у контекстах дослідницької тематики екзистенційних ризиків і колективного вибору етнонаціональних спільнот, етнічної ідентичності, солідарності, дискримінації, життєвих стратегій етнофорів, структури і динаміки етнічних культур та міжетнічних відносин у глобалізованому суспільстві.

Абстрактні теоретичні розробки екзистенційної соціології етнічності вочевидь потребують подальшого методологічного узгодження та адаптації у межах емпіричних досліджень. Екзистенційна теорія етнічності значно більше орієнтована на мікро-підхід та якісну стратегію емпіричної соціології (зокрема — на екзистенційну етнографію), проте не виключає і макро-перспективу та можливості кількісної методології. Разом із завданнями загальної концептуалізації, емпіричний аналіз етнічних феноменів у досвідних контекстах повсякденної соціальної реальності дозволить конкретизувати відповідні теоретичні положення з урахуванням поточних суспільних змін.

Список використаної літератури

1. Калакура, Я. 2020. «Цивілізаційний підхід у дослідженні свободи вибору в умовах Голодомору-геноциду». Проблема екзистенційного вибору під час Голодомору-геноциду: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (20 листопада 2019 р.), 6-19. К.: видавець М. Мельник.
2. Козицький, А. 2020. «“Вибір без вибору”: екзистенційний вимір Голодомору-геноциду». Проблема екзистенційного вибору під час Голодомору-

-геноциду». Проблема екзистенційного вибору під час Голодомору-геноциду: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (20 листопада 2019 р.), 21-38. К.: видавець М. Мельник.

3. Комплексне дослідження: Як війна змінила мене та країну. Підсумки року. Соціологічна група рейтинг. 2023. https://ratinggroup.ua/ru/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_yna_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html

4. Мельников, А. 2022. Екзистенціальна соціологія: проблема ідентифікації парадигмальної специфіки. К.: Ліра-К.

5. Сартр, Ж.-П. 2022. «Екзистенціалізм — це гуманізм». Психологія і суспільство, № 2: 49-65.

6. Abulof, U. 2009. “‘Small peoples’: the existential uncertainty of ethnonational communities”. *International studies quarterly*, no 53: 227-248.

7. Arafat, I., Acuff, G., and D. Allen. 1973. “Existential Meaning and War: A Pilot Exploration.” *Human Organization* 32 (2): 185-190.

8. Baert, P., Morgan, M., and R. Ushiyama. 2022. “Existence Theory: Outline for a Theory of Social Behaviour.” *Journal of Classical Sociology* 22 (1): 7-29.

9. Banks, M. 2013. “Post-authenticity: Dilemmas of Identity in the 20th and 21st Centuries.” *Anthropological Quarterly* 86 (2): 481-500.

10. Bramadat, P. 2005. “Toward a New Politics of Authenticity: Ethno-Cultural Representation in Theory and Practice.” *Canadian Ethnic Studies*, no 37: 1-20.

11. Brubaker, R., et al. 2006. *Nationalist politics and everyday ethnicity in a Transylvanian town*. Princeton University Press.

12. Cobb, R., ed. 2014. *The Paradox of Authenticity in a Globalized World*. New York: Palgrave Macmillan.

13. Esping, A. 2010. “Autoethnography and Existentialism: The Conceptual Contributions of Viktor Frankl.” *Journal of Phenomenological Psychology*, no 41: 201-215.

14. Feinberg, J. 2018. *The Paradox of Authenticity: Folklore Performance in Postcommunist Slovakia*. Madison: University of Wisconsin Press.

15. Karner, C. 2007. *Ethnicity and Everyday Life*. London: Routledge.

16. Konecki, K., Melnikov, A., et al. 2023. “The Reverberations of War: Ukrainian and Polish Academics Write a Collective Autoethnography of Experiencing War in Ukraine.” *Cultural Studies. Critical Methodologies*. <https://doi.org/10.1177/15327086231178013>

17. Kotarba, J. A., Fontana, A., eds. 1984. *The Existential Self in Society*. Chicago: The University of Chicago Press.

18. Lu, S., Fine, G. 1995. “The Presentation of Ethnic Authenticity: Chinese Food as Social Accomplishment.” *The Sociological Quarterly*, no 36: 535-553.

19. Melnikov, A., Johnson, J. 2021. “Situational Analysis: Existential and Interpretative Perspective.” *Studies in Symbolic Interaction* 53: 135-149.

20. Okamura, J. 1981. “Situational ethnicity.” *Ethnic and racial studies* 4 (4): 452

465.

21. Plummer, K. 2021. *Critical Humanism: A Manifesto for the 21st Century*. Cambridge: Polity Press.
22. Straub, Julia, ed. 2012. *Paradoxes of Authenticity: Studies on a Critical Concept*. Bielefeld: Transcript Verlag.
23. Tiryakian, E. 1962. *Sociologism and Existentialism: Two Perspectives on the Individual and Society*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
24. Varga, S. *Authenticity as an Ethical Ideal*. London: Routledge, 2011.
25. Vannini, P., Williams, P., eds. 2009. *Authenticity in Self, Culture and Society*. Aldershot: Ashgate.
26. Williams, P., Schwarz, K., eds. 2022. *Studies in Social construction of Identity and Authenticity*. London: Routledge.

References

1. Kalakura, Y. 2020. "A civilizational approach to the study of freedom of choice in the conditions of the Holodomor-genocide." The problem of existential choice during the Holodomor-genocide: materials of the international scientific and practical conference (November 20, 2019), 6-19. K.: publisher M. Melnyk. [In Ukrainian].
2. Kozytskyi, A. 2020. "'Choice without choice': the existential dimension of the Holodomor-genocide." The problem of existential choice during the Holodomor-genocide: materials of the international scientific and practical conference (November 20, 2019), 21-38. K.: publisher M. Melnyk. [In Ukrainian].
3. Complex study: How the war changed me and the country. Results of the year. Sociological group rating. 2023. https://ratinggroup.ua/ru/research/ukraine/kompleksne_dosl_dzhennya_yak_v_ya_zm_nila_mene_ta_kra_nu_p_dsumki_roku.html [In Ukrainian].
4. Melnikov, A. 2022. *Existential sociology: the problem of identification of paradigmatic specificity*. K.: Lira-K. [In Ukrainian].
5. Sartre, J.-P. 2022. "Existentialism is humanism." *Psychology and society*, no. 2: 49-65.
6. Abulof, U. 2009. "'Small peoples': the existential uncertainty of ethnonational communities". *International studies quarterly*, no 53: 227-248. [In Ukrainian].
7. Arafat, I., Acuff, G., and D. Allen. 1973. "Existential Meaning and War: A Pilot Exploration." *Human Organization* 32 (2): 185-190.
8. Baert, P., Morgan, M., and R. Ushiyama. 2022. "Existence Theory: Outline for a Theory of Social Behaviour." *Journal of Classical Sociology* 22 (1): 7-29.
9. Banks, M. 2013. "Post-authenticity: Dilemmas of Identity in the 20th and 21st Centuries." *Anthropological Quarterly* 86 (2): 481-500.

10. Bramadat, P. 2005. "Toward a New Politics of Authenticity: Ethno-Cultural Representation in Theory and Practice." *Canadian Ethnic Studies*, no 37: 1-20.
11. Brubaker, R., et al. 2006. *Nationalist politics and everyday ethnicity in a Transylvanian town*. Princeton University Press.
12. Cobb, R., ed. 2014. *The Paradox of Authenticity in a Globalized World*. New York: Palgrave Macmillan.
13. Esping, A. 2010. "Autoethnography and Existentialism: The Conceptual Contributions of Viktor Frankl." *Journal of Phenomenological Psychology*, no 41: 201-215.
14. Feinberg, J. 2018. *The Paradox of Authenticity: Folklore Performance in Postcommunist Slovakia*. Madison: University of Wisconsin Press.
15. Karner, C. 2007. *Ethnicity and Everyday Life*. London: Routledge.
16. Konecki, K., Melnikov, A., et al. 2023. "The Reverberations of War: Ukrainian and Polish Academics Write a Collective Autoethnography of Experiencing War in Ukraine." *Cultural Studies. Critical Methodologies*. <https://doi.org/10.1177/15327086231178013>
17. Kotarba, J. A., Fontana, A., eds. 1984. *The Existential Self in Society*. Chicago: The University of Chicago Press.
18. Lu, S., Fine, G. 1995. "The Presentation of Ethnic Authenticity: Chinese Food as Social Accomplishment." *The Sociological Quarterly*, no 36: 535-553.
19. Melnikov, A., Johnson, J. 2021. "Situational Analysis: Existential and Interpretative Perspective." *Studies in Symbolic Interaction* 53: 135-149.
20. Okamura, J. 1981. "Situational ethnicity." *Ethnic and racial studies* 4 (4): 452-465.
21. Plummer, K. 2021. *Critical Humanism: A Manifesto for the 21st Century*. Cambridge: Polity Press.
22. Straub, Julia, ed. 2012. *Paradoxes of Authenticity: Studies on a Critical Concept*. Bielefeld: Transcript Verlag.
23. Tiryakian, E. 1962. *Sociologism and Existentialism: Two Perspectives on the Individual and Society*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
24. Varga, S. *Authenticity as an Ethical Ideal*. London: Routledge, 2011.
25. Vannini, P., Williams, P., eds. 2009. *Authenticity in Self, Culture and Society*. Aldershot: Ashgate.
26. Williams, P., Schwarz, K., eds. 2022. *Studies in Social construction of Identity and Authenticity*. London: Routledge.

EXISTENTIAL THEORY OF ETHNICITY

Andrii Melnykov

Taras Shevchenko National University of Kyiv,

E-mail: a_melnikov@knu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-5030>

The article conceptualizes the existential theory of ethnicity, which offers a new approach to the analysis of ethnic phenomena through the prism of existential sociology. The methodological principles of the existential paradigm, in particular subjective realism, situational analysis, sensualism, totalism, inductivism and theoretical minimalism, are revealed, which allow for a deeper understanding of the phenomena of ethnic identity and collective experience. The key analytical categories are defined: social authenticity, worldview orientations (value hierarchies, life strategies), negative collective experience (suffering, death), and existential choice.

Particular attention is paid to the concepts of situational and everyday ethnicity, which are seen as tools for studying ethnic experience and authenticity in the contexts of globalization, interethnic relations, solidarity, and discrimination. The author emphasizes the importance of empirical testing of theoretical positions through qualitative research methods, such as participant observation and in-depth interviews. The article also highlights the connection between existential risks for ethno-national communities and their ontological security.

Examples of the application of the existential approach to the analysis of borderline situations - interethnic conflicts, genocide, as well as the impact of these phenomena on the formation of life strategies and values of ethnic communities are considered. The author emphasizes the importance of collective choice in determining social authenticity in crisis situations. Prospects for further research in the direction of reconstructing the deeper meanings of ethnic consciousness through the analysis of the sacred and worldview foundations of ethnic culture are proposed.

Keywords: existential sociology, ethnicity, social authenticity, worldview orientations, existential choice, everyday ethnicity, existential risk.

Стаття надійшла до редколегії 11.06.2023

Стаття прийнята до друку 18.07.2023